

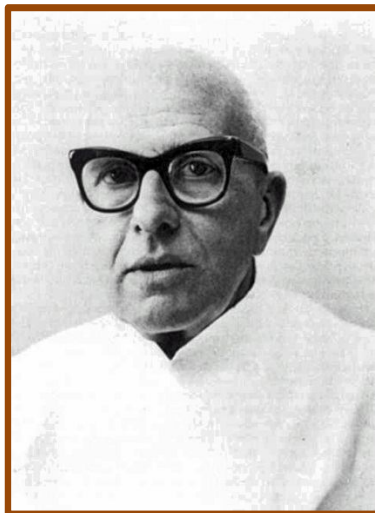
Over 'lastig' gesproken: "Sie haben mir das Leben gerettet"

Binnen Defensie kennen we zo iets als het ethisch bewustwordingsmodel. Dat gebruiken we om onszelf bewust te maken van de ethische bezwaren die kunnen kleven aan een te maken beslissing. Omdat het belangrijk is om een beslissing te maken, vaak in een *split-second*, is het ook belangrijk om in het proces voorafgaand aan het besluit dat gaat vallen een persoonlijke risico-inventarisatie te maken.

Bewustwording is heel gemakkelijk, zolang je bij huiskamertemperatuur, met een biertje in de ene en een zak chips in de andere hand, gekluisterd aan de beeldbuis, dingen achteraf nog eens mag beslissen die iemand anders allang ooit heeft besloten. In zijn of haar voor- of nadeel.

Zo iemand die op het *moment suprême* voor een zeer lastig probleem kwam te staan was dr. Cornelis van Staveren.

Het is **14 mei 1940**, de vierde dag van de Duitse inval in Nederland.

Dr. Cornelis van Staveren, hoofd chirurgische afdeling Coolsingelziekenhuis Rotterdam

Vele tientallen Heinkel 111- bommenwerpers van het eskader Kampfgeschwader 54 'Totenkopf' (KG 54) onder leiding van Geschwaderkommodore Oberst Walter Lackner heeft het centrum van de stad Rotterdam platgebombardeerd.

Omstreeks 15.30 uur, als de dan 36-jarige chirurg Cornelis van Staveren op twee tafels tegelijk vele tientallen gewonden heeft geopereerd, wijst een assistent in het Bergwegziekenhuis op een man in bebloed generaalsuniform die liggend wordt binnengebracht. Hij heeft een hopeloze hoofdwond.

De man ligt er met ingedrukt schedeldak en zijn hersenmassa liep langs zijn hoofd. Toch is hij bij kennis. Van Staveren weet meteen dat het een impressiefractuur is, die onmiddellijke behandeling behoeft.

Dan onthult de assistent wie de gewonde is: "*Dit is General der Fallschirmjäger, Herr Student*".

Kurt Student is bevelhebber van de Duitse 7. Fliiegerdivision, de eerste Duitse luchtlandingsdivisie, die verantwoordelijk is voor de inname van Rotterdam; Van Staveren is 'stadsheelmeester' en hoofd van de chirurgische afdeling van het Coolsingelziekenhuis – het grootste niet-universitaire ziekenhuis van Nederland – maar het bombardement heeft een groot deel van dat ziekenhuis verwoest en vele Rotterdammers gedood en verwond.

Oorlogsschade na het bombardement van Rotterdam (foto: Ed van Wijk)

Eerder die dag heeft in de Nederlandse commandopost aan de Statenweg 147 in Rotterdam-Blijdorp de bespreking over de capitulatie plaats.

Aanwezig zijn de Rotterdamse burgemeester Pieter Oud, de garnizoenscommandant van Rotterdam, kolonel Pieter W. Scharroo, een door generaal Henri Winkelman gemandateerde officier van het Algemeen Hoofdkwartier in Den Haag, overste J.J.C.P. Wilson (hoofd sectie Operatiën), en generaal Kurt Student namens de Duitse bezetter.

Student heeft het Duitse ultimatum overhandigd: overgave. Zo niet, dan zullen de Duitsers niet aarzelen andere steden te bombarderen, te beginnen met Utrecht.

Generalleutnant Kurt Student, commandant 7. Fliegerdivision

Als er buiten schoten klinken, steekt Student zijn hoofd uit het raam om poolshoogte te nemen. Er komt een balk op zijn hoofd terecht, nadat een ricocherend projectiel van onduidelijke komaf de gevel van de commandopost heeft geraakt. De kogel is vermoedelijk afgevuurd door troepen van de *SS Leibstandarte* tijdens een chaotische situatie buiten het gebouw. Een impressiefractuur¹ is het gevolg. Als spoedeisende hulp

¹ Impressiefractuur: Breuk die ontstaat wanneer het ene schedelbeen stevig in het andere wordt gedrukt. Lokaal inwerkend geweld beschadigt de onderliggende hersenvliezen en het hersenweefsel. Hierdoor ontstaan kneuzingen, die spraakstoornissen en toevallen kunnen veroorzaken.

uitblijft, moet de Generalleutnant voor zijn leven vrezen. Met een slechte prognose wordt Student binnengebracht in het Bergwegziekenhuis.

Bergwegziekenhuis Rotterdam

Wanneer Van Staveren er door zijn assistent op is geweest dat de zwaargewonde de generaal Student is, twijfelt hij heel even². Het is de enige keer in zijn lange loopbaan dat de chirurg een moment van besluiteloosheid kent. Later zegt hij hierover: *“De medicus heeft het van de mens gewonnen. Spijt heb ik er nooit van gekregen. Ik kon een mensenleven redden, dan vervaagt alles.”*³

Onder het bewakend en toezien oog van Duits geneeskundig personeel (*Sanitäter*) doet Van Staveren zijn bekwame werk⁴ en licht Student's schedel. Ondanks de zware verwonding en in weerwil van Van Staveren's confrontatie met een voor hem geheel nieuw werkterrein, de oorlogschirurgie, blijft Student in leven. Diens dankbaarheid is groot: *“Sie haben mir das Leben gerettet”*.

“Illustratief voor zijn integriteit en hoge medisch-ethische standaard was zijn optreden als chirurg bij de Duitse generaal Kurt Student (1890-1978), die zwaar gewond onder behandeling van Van Staveren kwam. Een kleine nalatigheid of onjuiste behandeling zou toen de eerste verantwoordelijke voor het bombardement op Rotterdam het leven hebben gekost, maar als patiënt kreeg Student alle zorg en behandeling die hij in die situatie behoorde te krijgen.” Aldus hoogleraar medische geschiedenis prof. dr. Marius Jan van Lieburg.⁵

Cornelis van Staveren (Rotterdam, 26 mei 1903) overleed op 93-jarige leeftijd op 15 maart 1997 in zijn geboortestad. Kurt Student lag tot januari 1941 in het ziekenhuis; zijn herstel duurde acht maanden.

² *“Wat moest ik doen?” Het is een vraag die chirurg Van Staveren zich nadien nog vaak stelde. Maar een antwoord was die dag direct geboden. “Heel even was er die impuls. Al die burgers waar niets meer aan te doen was, waren bij mij binnengebracht. En dan krijg je die rotschoft zelf onder handen. Ik wilde hem vernietigen. Natuurlijk was het wraak. De vent had juist Rotterdam naar de verdommenis geholpen. Toen die schedel van hem open lag en ik de beschadigde hersenmassa zag, ja, toen dacht ik: ‘Nu ga ik es effe daarin roeren’. Het was een opwelling, meer niet, een oergedachte.”* (Rotterdams Dagblad, 20 maart 1997).

³ Rotterdams Dagblad, 20 maart 1997.

⁴ *“Van Staveren beschikte over een benijdenswaardige chirurgische intuïtie en was wars van ingewikkelde procedures indien het ook simpel kon.”* (In memoriam Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde 1997, 141:1120-1). Opvallend is dat in het door collega-chirurg Willem Veltheer geschreven inmemoriam met geen woord wordt gesproken over de operatie op 14 mei 1940.

⁵ ‘Rotterdams Jaarboekje’, 10de reeks, jaargang 06 (1998), pagina 170-175 (Gemeentearchief, gemeente Rotterdam).